

Στους άμεσους στόχους του Μουσείου μας και μάλιστα στη δύσκολη οικονομική συγκυρία που βιώνουμε είναι μεταξύ άλλων και η υλοποίηση εκθέσεων αναζητώντας συνεργασίες με φορείς του εσωτερικού και του εξωτερικού στα πλαίσια θεσμοθετημένων διοργανώσεων και μη με σκοπό την προώθηση του επιστημονικού διαλόγου και τη διάχυση της γνώσης στο ευρύ και ειδικό κοινό όσον αφορά ποικίλα θέματα που σχετίζονται με εκφάνσεις του βυζαντινού, μεταβυζαντινού πολιτισμού και γενικότερα των αλληλεπιδράσεων στα πλαίσια της οικουμενικής βυζαντινής αυτοκρατορίας.

Με μεγάλη χαρά αποδεχθήκαμε την πρόταση του Τμήματος Βαλκανικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας για την συνδιοργάνωση της έκθεσης «Η Κυρίλιτσα, Έργα καλλιτεχνών από τη Φιλιππούπολη, αφιερωμένα στα γράμματα του Κυριλλικού αλφαβήτου». Μ' αυτόν τρόπο εγκαινιάζουμε και τη σειρά θεματικών εκθέσεων που θα ακολουθήσουν στα πλαίσια του θεσμού «Θεσσαλονίκη, Σταυροδρόμι Πολιτισμών». Ακριβώς το έτος 2012 είναι αφιερωμένο στον πολιτισμό των Βαλκανίων. Η φιλοξενία μάλιστα της Έκθεσης το μήνα Μάιο συμπίπτει με τον εορτασμό του σλαβικού κόσμου στη μνήμη των αδελφών Κυρίλλου και Μεθοδίου των εμπνευστών και δημιουργών του πρώτου σλαβικού αλφαβήτου.

Την ιδέα ότι οι Σλάβοι έπρεπε να αποκτήσουν δικό τους αλφάβητο συνέλαβε και πραγματοποίησε ο Κωνσταντίνος – (μοναστικό όνομα Κύριλλος), φιλόλογος και λόγιος από τη Θεσσαλονίκη, που επιλέχθηκε από το βυζαντινό αυτοκράτορα να ηγηθεί μιας ιεραποστολής, μαζί με τον αδελφό του Μεθόδιο, στους Σλάβους της Κεντρικής Ευρώπης (τους μετέπειτα Τσέχους και Σλοβάκους). Σκοπός του ήταν να διδάξει, κατά την παράκληση του ηγεμόνα τους, το λόγο του Χριστού στη δική τους γλώσσα. Το πρώτο αυτό αλφάβητο ονομάστηκε γλαγόλιτσα από το σλαβικό ρήμα γκλαγκολάτι που σημαίνει ομιλώ και είχε 38 γράμματα, η σειρά των οποίων ακολουθεί το ελληνικό αλφάβητο. Το κυριλλικό αλφάβητο η Κυρίλιτσα δημιούργημα βούλγαρων λογίων στηρίζεται στη μεγαλογράμματη ελληνική γραφή και αντικατέστησε το γλαγολιτικό 30 χρόνια αργότερα, παίρνοντας το όνομά του πιθανώς σε απόδοση τιμής στον Κύριλλο, δημιουργό του πρώτου αλφαβήτου.

Η έκθεση Κυρίλιτσα αποτελεί κατά τη γνώμη μας μια ενδιαφέρουσα και άκρως εναλλακτική προσέγγιση του κυριλλικού αλφαβήτου, της βάσης του πολιτισμού των βαλκανικών λαών μέσα από τη σύγχρονη ματιά καλλιτεχνών με τη χρήση ποικίλων τεχνικών και υλικών σε τριάντα πίνακες που συνοδεύονται από προσωπικά σχόλια, κατάθεση ψυχής του ενός ζωγράφου χωριστά.

Η έκθεση αποτελεί την πρώτη καλλιτεχνική παρουσίαση του θέματος στην Ελλάδα, αγγίζοντας τις ενδιαφέρουσες και ιδιόμορφες σχέσεις και αλληλεπιδράσεις που προέκυψαν από την επαφή των δύο κόσμων του βυζαντινού και του σλαβικού στην οικουμενική και πολυσυλλεκτική βυζαντινή αυτοκρατορία με κοινή βάση την ορθόδοξη χριστιανική πίστη.

Ευχαριστούμε θερμά το Γενικό Προξενείο της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας για την υποστήριξη και βοήθεια, τη Δημοτική Πινακοθήκη της Φιλιππούπολης και το Τμήμα Βαλκανικών, Σλαβικών και Ανατολικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, τον πρόεδρο τον αν. καθηγητή κ. Μαραντζίδα, τις καθηγήτριες κ. Μαλιγκούδη και ιδιαίτερα την κ. Μερτζιμέκη για την πολύτιμη βοήθειά τους και την άψογη συνεργασία, τις χορωδίες των φοιτητών της Θεολογικής Σχολής του ΑΠΘ και των μαθητών του κατηχητικού Σχολείου της Ι. Μ. Ζωγράφου για τη συμμετοχή τους στην αποψινή εκδήλωση, όλους τους συνεργάτες, το προσωπικό του Μουσείου, αρχαιολόγους, μηχανικούς, συντηρητές, ηλεκτρολόγους, φύλακες που ανταποκρίθηκαν κάτω από πιεστικές λόγω έλλειψης χρόνου συνθήκες για ένα άρτιο αποτέλεσμα. Τα ονόματα όλων για να μην σας κουράσω αναγράφονται σε αναρτημένο πανώ στην είσοδο της έκθεσης. Και τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα τη Γενική Διευθύντρια Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς του Υπουργείου Πολιτισμού και Τουρισμού κ. Μαρία Βλαζάκη για την καθοριστική παρέμβασή της ώστε να εγκριθεί το κοινό μας αίτημα για την υλοποίηση της έκθεσης.

Το Κυριλλικό Αλφάβητο, ένα από τα δύο σλαβικά αλφάβητα, δημιουργήθηκε το δεύτερο μισό του 9^{ου} αιώνα μ. Χ. για την καταγραφή της σλαβικής γλώσσας. Και τα δύο αλφάβητα δημιουργήθηκαν στην περιοχή της νότιας Βαλκανικής και έχουν άμεση και έμμεση σχέση με το Βυζάντιο και το ελληνικό αλφάβητο.

Την ιδέα, ότι οι Σλάβοι έπρεπε να αποκτήσουν δικό τους αλφάβητο συνέλαβε και πραγματοποίησε ο Κωνσταντίνος – (μοναστικό όνομα Κύριλλος), φιλόλογος και λόγιος από τη Θεσσαλονίκη, που επιλέχθηκε από το βυζαντινό αυτοκράτορα να ηγηθεί μιας ιεραποστολής, μαζί με τον αδελφό του Μεθόδιο, στους Σλάβους της Κεντρικής Ευρώπης (τους μετέπειτα Τσέχους και Σλοβάκους). Σκοπός του ήταν να διδάξει, κατά την παράκληση του ηγεμόνα τους, το λόγο του Χριστού στη δική τους γλώσσα. Ο Κωνσταντίνος-Κύριλλος, γνώριζε από την επαφή του με τα σλαβικά φύλα από τα περίχωρα της Θεσσαλονίκης, τα οποία είχαν εγκατασταθεί εκεί κατά τον 7^ο μ.Χ. αιώνα, ότι ούτε η λατινική, αλλά ούτε και η ελληνική γραφή με τα 24 γράμματα μπορούσαν να αποδώσουν τους σλαβικούς φθόγγους με ακρίβεια. Έτσι, για την καταγραφή των απαραίτητων για την ιεραποστολή κειμένων στη σλαβική γλώσσα στην οποία θα μετέφραζε από τα ελληνικά τη Βίβλο και άλλα ιερά κείμενα της χριστιανικής διδασκαλίας, δημιούργησε ένα πρωτότυπο αλφάβητο με 38 γράμματα, δηλαδή ένα γράμμα για κάθε φθόγγο της σλαβικής γλώσσας το οποίο θα ονομαστει **γλαγόλιτσα**, από το σλαβικό ρήμα *glagolati*, που σημαίνει «ομιλώ». Το αλφάβητο αυτό διαδόθηκε στην Κεντρική Βοημία, στη νότια Πολωνία, στην Κροατία και τη Βουλγαρία.

Το 893 η γλαγολιτική γραφή αντικαταστάθηκε στη Βουλγαρία από ένα άλλο αλφάβητο, το **κυριλλικό (κυρίλιτσα)** που ονομάστηκε έτσι προς τιμήν του Θεσσαλονικέως Κωνσταντίνου - Κύριλλου, δημιουργού του πρώτου σλαβικού αλφαβήτου. Η κυρίλιτσα βασίζεται στη μεγαλογράμματη ελληνική γραφή, με την οποία οι Βούλγαροι ήταν από καιρό εξοικειωμένοι ως άμεσοι γείτονες του Βυζαντίου. Στη δυτική όμως Βουλγαρία, με κέντρο την περιοχή της Αχρίδας, που αποτελούσε μέρος του Πρώτου Βουλγαρικού κράτους, η χρήση της γλαγόλιτσα συνεχίστηκε για πολύ καιρό ακόμα. Από τη Βουλγαρία, η κυρίλιτσα θα μεταδοθεί στη Ρωσία, μετά τον εκχριστιανισμό της το 988, και ακολούθως στην Ουκρανία, τη Λευκορωσία, τη Σερβία και το Μαυροβούνιο.

Με την βοήθεια των δυο σλαβικών αλφαβήτων έγιναν οι πρώτες μεταφράσεις από την ελληνική στην παλαιοσλαβική γλώσσα, η οποία τότε ήταν κοινή σε όλους τους Σλάβους. Η διαφοροποίηση των σλαβικών γλωσσών σε 12 εθνικές γλώσσες, όπως τις γνωρίζουμε σήμερα, άρχισε το 13^ο αιώνα.

Από το 18^ο αιώνα, το κυριλλικό αλφάβητο χρησιμοποιήθηκε και για την καταγραφή μη σλαβικών γλωσσών, όπως της μολδαβικής, της βλαχικής, ή ακόμη και τουρκικών ιδιωμάτων. Μετά τη δημιουργία της Σοβιετικής Ένωσης, η κυριλλική γραφή επιβλήθηκε σε 54 μη σλαβικούς λαούς, οι οποίοι μέχρι τότε είτε έγραφαν με άλλο αλφάβητο, είτε είχαν ακόμη προφορικό πολιτισμό. Την κυριλλική γραφή υιοθέτησε τη δεκαετία του 1920 και η Δημοκρατία της Μογγολίας.

Τρίτο επίσημο αλφάβητο της Ευρωπαϊκής Ένωσης